

Weer functionele projecties.

Jan-Wouter Zwart en Eric Hoekstra.*

Abstract

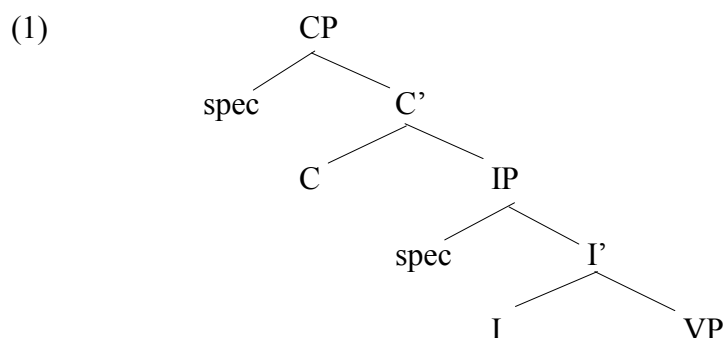
Reply to Arie Sturm, “Over functionele projecties” [On Functional Projections], *Nederlandse Taalkunde* 1.3 (1996), 191-206. The position is defended that the Dutch complex complementizer *ofdat* consists of two complementizers, each heading its own functional projection.

1 Inleiding.

Dit is een reactie op een artikel van Arie Sturm in *Nederlandse Taalkunde* 1.3. Sturms artikel heet “Over functionele projecties”, maar daar gaat het niet over. Het gaat over een hypothese over de structuur van de zin, naar voren gebracht in Hoekstra en Zwart (1994). Volgens deze hypothese bestaat de functionele projectie CP uit twee onafhankelijke projecties, die geassocieerd zijn met respectievelijk vraagzinnen en topicalisaties, en die we gemakshalve “WhP” en “TopP” genoemd hebben.

Volgens Sturm zijn wij er in Hoekstra en Zwart (1994) niet goed in geslaagd deze hypothese te ondersteunen. Nu is er altijd wel wat aan te merken, maar helemaal onzinnig kunnen wij de “dubbele CP-hypothese” toch niet vinden. Wij zullen in dit artikel nader op Sturms argumentatie ingaan.

Maar eerst moeten we de discussie in z'n context plaatsen. Waar Sturm zijn pijlen lijkt te richten op de specifieke dubbele CP-hypothese van Hoekstra en Zwart (1994), heeft hij in werkelijkheid een verderweg gelegen doel voor ogen: de “theorie over functionele projecties” (p. 192). Hiermee doelt Sturm op de sinds Chomsky (1986) algemeen aanvaarde opvatting dat de zin opgebouwd is uit een lexicaal en een functioneel gedeelte, welke allebei weer bestaan uit kleinere, identiek gestructureerde eenheden, projecties geheten. Chomsky (1986) stelt de structuur in (1) voor, die in later werk nog aanzienlijk “verrijkt” is:

* Adressen van de auteurs: Jan-Wouter Zwart, NWO/Faculteit der Letteren, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 716, 9700 AS, Groningen, email: zwart@let.rug.nl; Eric Hoekstra, KNAW/P.J. Meertens Instituut, Keizersgracht 716, 1017 DR, Amsterdam, email: Eric.Hoekstra@pjmi.knaw.nl.

In (1) staat “C” voor de voegwoordspositie, en “I” (ook: “INFL”) voor het complex van tijds- en congruentiekenmerken. De spec-positie van IP is de vaste plaats voor het subject. De spec-positie van CP is gereserveerd voor elementen die vooropgeplaatst zijn, zoals het vraagwoord in (2a) en het demonstrativum (meestal ten onrechte “topic” genoemd) in (2b), waarna in het Nederlands inversie van het subject en het werkwoord optreedt:

- (2) a Wie heb je gezien?
b Die ken ik niet.

Den Besten (1977) toonde aan dat het verbogen werkwoord in (2) in dezelfde positie staat als het voegwoord in (3):

- (3) a ..dat je hem gezien hebt.
b ..dat ik hem niet ken.

In de structuur in (1) is deze gezamenlijke positie voor het voegwoord en het geïnverteerde werkwoord dus “C”. Zwart (1993) heeft beargumenteerd dat de I-positie ingenomen wordt door het verbogen werkwoord in hoofdzinnen zonder inversie, zoals in (4):

- (4) a Je hebt hem gezien.
b Ik ken hem niet.

Als dat allemaal correct is, dan maakt de structuur in (1) twee verschillende typen posities beschikbaar: een type voor hoofden (I, C), ingenomen door het voegwoord en door het verbogen werkwoord, en een type voor woordgroepen (de spec-posities), ingenomen door het subject en door vooropgeplaatste elementen, zoals in (2). Inderdaad kunnen op die posities woordgroepen optreden (terwijl in de hoofdposities steeds maar één woord kan staan):

- (5) a *Welke mannen heeft je vriend gezien?*
b *Die man kennen mijn ouders niet.*

Zo bezien brengt de structuur in (1) een relief aan dat in de structuren die daarvoor werden aangenomen ontbrak. Vóór Chomsky (1986) vormden de spec-positie van CP en C zelf één onduidelijk gestructureerd zinsinitieel onderdeel, “Comp” genaamd, waarin alle vooropgeplaatste elementen werden gesitueerd, zonder dat er een onderscheid gemaakt werd tussen hoofden en woordgroepen, en zonder dat er voorspellingen gedaan konden worden over de volgorde van de verschillende elementen “in Comp”.

Verrijking van de structuur in (1) is onder andere voorgesteld door Pollock (1989), die op basis van subtiele verschillen in woordvolgorde tussen het Frans en het Engels concludeerde dat er meer dan één functioneel hoofd moest staan tussen C en VP in. Pollock stelde voor dat de tijdskenmerken en de congruentie-kenmerken niet bij elkaar in “I” zitten, maar elk een apart functioneel hoofd vormen, met een eigen projectie. Merk op dat “rijker” hier “meer van hetzelfde” betekent, en dus niet bij voorbaat verwerpelijk is.

Deze “dubbele IP”-hypothese, die vrij snel algemeen aanvaard werd, is vaak bekritiseerd, bijvoorbeeld omdat de feiten waarop hij gebaseerd was misschien net iets te subtiel, of gewoon verkeerd geïnterpreteerd waren (Belletti 1990, Iatridou 1990), of ook omdat er conceptueel iets mee mis was (Thráinsson 1996, Chomsky 1995). Maar dergelijke kritiek nam nooit de vorm aan

van een algehele verwerping van de structuur in (1), waar de dubbele IP-hypothese een uitwerking van is. Dat komt ongetwijfeld doordat de structuur in (1), wat Sturm “de theorie over functionele projecties” noemt, hecht verankerd is in de post-Bloomfieldiaanse ideeën over de status van grammatikale kenmerken binnen de syntaxis enerzijds en in de in de vroege generatieve grammatica ontwikkelde ideeën over de structuur van woordgroepen (de X-bar-theorie) anderzijds (zie hiervoor Zwart 1994).

De dubbele CP-hypothese van Hoekstra en Zwart (1994) moet in dezelfde traditie gezien worden. De hypothese vooronderstelt de correctheid van de structuur in (1), en van de ideeën die er aan ten grondslag liggen. Kritiek op de dubbele CP-hypothese is natuurlijk bijzonder welkom. Net zoals bij de dubbele IP-hypothese willen we weten of we op de goede weg zitten. Maar wat Belletti, Iatridou, Thráinsson, en Chomsky achterwege lieten, dat probeert Sturm nu voor elkaar te krijgen: via een kritische bespreking van de dubbele CP-hypothese wil hij eigenlijk de hele structuur in (1) in diskrediet brengen. Sturm citeert dan ook enkele malen met instemming Lightfoot (1990), waarin geklaagd wordt over het ontbreken van empirische evidentie voor de structuur in (1).

Maar daar hoeven we het hier niet over te hebben. Hoekstra en Zwart (1994) gaan immers uit van de correctheid van (1), en de dubbele CP-hypothese kan dan ook niet anders dan in het licht van de daar gegeven structuur beoordeeld worden. Sturm lijkt te willen zeggen dat als de argumentatie van Hoekstra en Zwart (1994) niet deugt, dat dan de hele structuur in (1) wel niet zal deugen (p. 192):

Als de manier waarop Hoekstra en Zwart [...] te werk gaan exemplarisch mag heten voor de manier waarop in het algemeen in de generatieve taalkunde met de introductie van functionele projecties wordt omgesprongen (en ik heb sterk de indruk dat dat zo is), dan [...] is er weinig reden de verdere exploratie van de theorie over functionele projecties met vreugde en vertrouwen tegemoet te zien.

Maar een dergelijke slag in de lucht legt in een serieuze discussie natuurlijk weinig gewicht in de schaal.

2 De dubbele CP-hypothese.

Voor we in gaan op Sturm’s kritische kanttekeningen, vatten we in het kort het voorstel van Hoekstra en Zwart (1994) samen.

Zoals we gezien hebben maakt de structuur in (1) een spec-positie (Spec,CP) beschikbaar voor vooropgeplaatste elementen. Deze vallen uiteen in twee klassen: vraagwoorden (2a) en niet-vraagwoorden (2b). In (2) wordt het hoofd van CP, C, ingenomen door het verbogen werkwoord. Maar in bijzinnen staat het verbogen werkwoord achteraan in de zin, en wordt C gevuld door de voegwoorden *of* en *dat*:

- (6) a ..of je iemand gezien hebt.
b ..dat ik hem ken.

Zoals Den Besten (1977) aantoonde, staat in bijzinnen het voegwoord op de plaats van het geïnverteerde werkwoord (C in (1)). Opnieuw blijkt dat er twee typen C zijn: een vraag-type met *of* (6a) en een niet-vraag-type met *dat* (6b).

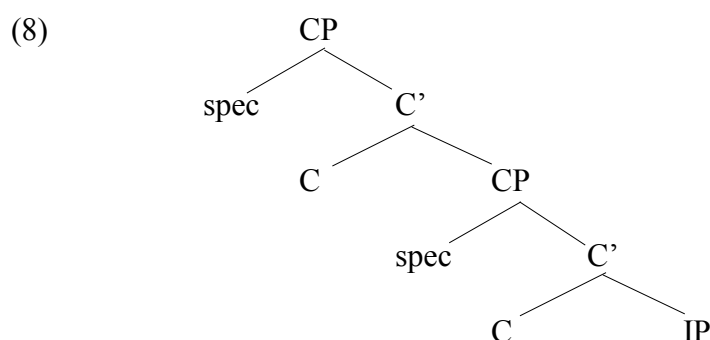
Zoals bekend kunnen de beide voegwoorden in (6) ook samen voorkomen:

(7) ..of dat je iemand gezien hebt.

Hoe moeten we de combinatie van voegwoorden *of dat* in (7) beschrijven in termen van de structuur in (1)?

Er lijken twee mogelijkheden te zijn. Ofwel *ofdat* is een complex voegwoord, één woord dus, dat de C-positie inneemt. Ofwel *of* en *dat* zijn twee onafhankelijke voegwoorden.

In het eerste geval zijn er geen consequenties voor de structuur in (1). Maar in het tweede geval wel. Hier is van belang dat een hoofd altijd slechts één woord kan bevatten. Als *of* en *dat* in (7) twee onafhankelijke woorden zijn, dan moeten er dus twee C-posities zijn. Dat leidt dan onmiddellijk tot de structuur in (8), m.a.w. tot de dubbele CP-hypothese:

Omdat het vraag-voegwoord *of* altijd vóór het niet-vraag-voegwoord *dat* staat, ligt het dan voor de hand de hoogste CP te associëren met vragen en de onderste CP met niet-vragen.

Hoekstra en Zwart (1994) beargumenteren dat *of* en *dat* inderdaad twee onafhankelijke woorden zijn, zodat we, gegeven het theoretisch kader dat hier geadopteerd is, gedwongen zijn de structuur in (8) te veronderstellen. Zij noemen de bovenste CP “WhP” en de onderste “TopP” (maar de exacte naamgeving is hier natuurlijk niet van belang).

3 Argumentatie

Dan gaan we nu over tot de bespreking van de argumenten van Sturm tegen de conclusies van Hoekstra en Zwart (1994).

3.1 *Of* en *dat* of *ofdat*?

Zoals uit sectie 2 blijkt is de status van de combinatie *of+dat* eigenlijk de kern van de zaak. Wil Sturm tegen de structuur in (8) ageren, dan zal hij moeten beargumenteren dat *of+dat* één woord vormen. Het simpelweg plaatsen van kritische kanttekeningen bij de argumenten van Hoekstra en Zwart kan natuurlijk nooit volstaan.

Hierin worden wij ernstig teleurgesteld. Sturm werpt op dat het best mogelijk is *ofdat* te analyseren als een morfologische eenheid, te vergelijken met *omdat*, *doordat*, etc. Maar hij maakt op geen enkele manier aannemelijk dat *of+dat* ook inderdaad een morfologische eenheid is.

Dat is jammer, want op het eerste gezicht is de parallel tussen *omdat* en *doordat* enerzijds, en *ofdat* anderzijds ver te zoeken.

Omdat en *doordat* zijn combinaties van een voorzetsel en een voegwoord, maar *ofdat* is dat niet. Een bijzin die geïntroduceerd wordt door *omdat* of *doordat* is misschien het beste te analyseren als een *dat*-zin in het complement van het voorzetsel *om* dan wel *door*. Dat suggereert trouwens dat *omdat* en *doordat*, in weerwil van de orthografische traditie, combinaties van twee onafhankelijke woorden zijn, zodat het model waar Sturm *ofdat* aan wil spiegelen zelfs geheel en al ontbreekt.

Een ander verschil tussen *omdat* en *ofdat* is dat in *omdat* het niet-interrogatieve *dat*-element het “hoofd” vormt: de bijzin is niet-interrogatief. Maar in *ofdat* is juist het interrogatieve *of*-element het “hoofd”: de bijzin is wel interrogatief. In de morfologie wordt algemeen aangenomen dat bij complexe woorden het rechteronderdeel het “hoofd” vormt (vergelijk *slagveld*, een soort veld, en *veldslag*, een soort slag). Dit maakt het opnieuw niet direct voor de hand liggend dat *ofdat* één complex woord zou vormen.

Toch is dat het alternatief waar Sturm voor zou moeten pleiten, wil hij serieuze kritiek leveren op de structuur in (8). Maar zoals gezegd, Sturm komt nog niet in de buurt van een gedegen argumentatie op dit punt.

We willen deze reactie kort houden, maar dat weerhoudt ons er niet van Sturms argumentatie voor het analyseren van *ofdat* als een complex woord in extenso te behandelen. Er is namelijk maar één argument (p. 195). Sturm vermeldt dat *dat* in zowel *ofdat* als *voordat* weggelaten kan worden (hij geeft feiten van zijn Zeeuwse moedertaal, maar in het Nederlands zijn ze niet anders):

- (9) a Voor (dat) ik weg ga, wil ik eerst nog even danken
b Of (dat) hij mee doet, is nog niet duidelijk

Dit mag dan waar zijn, maar met *omdat* en *doordat* wordt dat, althans in ons dialect, toch wel moeilijk:

- (10) a Om *(dat) het regent, moeten we binnen blijven
b Door *(dat) het regent, worden de pannen nat

Het zou ons verbazen als het in het dialect van Sturm anders was. Dit enige argument dat Sturm aandraagt is dus niet geheel overtuigend. En dat is jammer, aangezien we het hier hebben over de kern van de zaak, en het was interessant geweest op dit punt een helderder beeld van de verschijnselen te krijgen dan we al hadden.

Hoekstra en Zwart (1994) beargumenteren dat *of* en *dat* twee onafhankelijke woorden zijn op basis van samentrekkingsverschijnselen (zinnen van het type *Ik vraag me af [ofdat het regent] of [--dat hij weg moet]*). Deze verschijnselen waren eerder besproken door De Rooy (1978), en ze laten een duidelijk verschil zien met woorden als *omdat* en *doordat* (**Hij is boos [omdat het regent] of [--dat hij weg moet]*). Sturm vermeldt dat in zijn dialect deze samentrekkingsverschijnselen niet voorkomen, waardoor de feiten van dat dialect er helaas niet meer toe doen. Immers, uit het niet voorkomen van een verschijnsel kunnen we geen conclusies trekken.

3.2 WhP en TopP samen.

Sturm (p. 195) bespreekt het volgende paar, geciteerd uit Hoekstra en Zwart (1994):

- (11) a Wie denk je of dat de meisjes gezien hebben?
 b * Jan denk ik of dat de meisjes gezien hebben.

Het contrast tussen (11a) en (11b) wordt niet door iedereen in gelijke mate gevoeld. Sturm vindt (11a) en (11b) “even ongrammaticaal”, en vermeldt dat beide constructies in zijn Zeeuwse moedertaal uitgesloten zijn. (Zonder *of* zijn ze goed.)

Wij bespeuren wel een contrast tussen (11a) en (11b) (en ook Sturm wil daar op p. 196 “wel in meegaan”). Het probleem om van dit contrast, hoe subtiel ook, een inzichtelijke beschrijving te geven vormde het begin van ons onderzoek naar de structuur van CP. (Het is dus niet zo, zoals Sturm bovenaan p. 196 suggereert, dat we met pijn en moeite slechts het contrast in (11) naar voren konden schuiven als empirische motivatie van de structuur in (8). Wij hebben geen inzichten in de werkwijze van Sturm, maar voor ons vormen verantwoorde empirische observaties altijd het uitgangspunt.)

Het probleem in (11) is dat *denken* geen bijzin met *of* mag hebben:

- (12) * Ik denk of dat de meisjes Piet gezien hebben.

Naast het contrast tussen (11a) en (11b) is dus ook het contrast tussen (11a) en (12) van belang.

De voorgestelde structuur in (8) kan het opduiken van *of* in (11a) als volgt verhelderen. We weten dat er bij lange-afstandsverplaatsing (zoals in (11)) een tussenlanding gemaakt moet worden (in Spec,CP). Stel nu dat er bij lange-afstandsverplaatsing van vraagwoorden een specifieke vraag-tussenlandingsplaats gebruikt moet worden, en bij lange-afstandsverplaatsing van niet-vraagwoorden een specifieke niet-vraag-tussenlandingsplaats. Er moet dus, in deze voorstelling van zaken, een congruentierelatie zijn in CP ten aanzien van het kenmerk [\pm vraag]. We weten dat *dat* het kenmerk [-vraag] heeft, en dat *of* het kenmerk [+vraag] heeft. Het opduiken van *of* in (11a) (en alleen in (11a)) is dus wat we verwachten, aangezien het vraagwoord moet landen in een positie die congrueert met *of*. De structuur in (8) maakt zo'n positie beschikbaar, de structuur in (1) niet.

Merk op dat deze redenering niet geldig is als *ofdat* één woord is. Dan zouden we kunnen zeggen dat Spec,CP het kenmerk [+vraag] heeft wanneer C bezet is door *of* of *ofdat*. Omgekeerd, wanneer *of* en *dat* in *ofdat* niet één woord zijn, dan volgt de structuur in (8), en is de consequentie dat de grammatica twee verschillende typen Spec,CP beschikbaar maakt, één [+vraag] en één [-vraag].

Wat stelt Sturm hier tegenover? Zoals altijd zijn we bereid onze analyse voor een meer inzichtelijke in te wisselen. Maar opnieuw worden we teleurgesteld. Sturm (p. 196) doet een beroep op de “common sense” van de moedertaalspreker van het Nederlands:

Geen wonder dus dat van de beide ongrammaticale zinnen [11a] en [11b], [11a] beter lijkt dan [11b]: moedertaalsprekers van het Nederlands weten dat na het matrixwerkwoord *denken* nooit een bijzin kan volgen ingeleid door het voegwoord *of*, maar ze weten ook dat in de omgeving van een vraagwoord dat voegwoord voor kan komen, terwijl het na een topic uitgesloten is.

Dit lijkt ons een, zij het weinig exacte, parafrase van ons voorstel tot beschrijving van de feiten in (11). Onze beschrijving voegt hier slechts een exacte definitie van het vage “in de omgeving van” aan toe (het gaat hier om een specificieerder-hoofd configuratie in CP) en probeert expliciet te maken wat moedertaalsprekers precies “weten” wanneer ze weten wat grammaticaal is en wat niet (ze bouwen structuren als die in (8) op basis van de syntactische kenmerken en elementen waarvan de aanwezigheid in de zin vereist is).

Sturm bespreekt in aansluiting (p. 197-198) de vraag of lange-afstandsverplaatsing van niet-vraagwoorden kan samengaan met verplaatsing van vraagwoorden naar de linksperifere positie in de bijzin. Het gaat om constructies van het type in (13a), die zouden contrasteren met die van het type (13b):

- (13) a Radios weiss ich nicht wie man repariert.
 b * Was weisst du nicht wie man repariert.

Deze constructies zijn bekend uit de literatuur op het gebied van extractieverschijnselen in het Duits. Wij hebben geen enkele aanleiding te twijfelen aan het oordeel van onze Duitse collega's dat we hier met een interessant explanandum te maken hebben.

Wij hebben geprobeerd het contrast in (13a) te reproduceren in het Nederlands, en vonden dat je inderdaad vergelijkbare verschijnselen krijgt:

- (14) a Morgen weet ik niet hoe laat ik [t] kan.
 b * Wanneer weet je niet hoe laat je [t] kunt?

Een verklaring voor het contrast in (13) en (14) zou kunnen zijn dat de lokaliteitscondities op verplaatsing slechts gelden per type verplaatsing (dit is het voorstel van Müller en Sternefeld (1993)). De vraagwoordgroep *hoe laat* zou dan verplaatsing van de niet-vraagwoordgroep *morgen* niet blokkeren, maar verplaatsing van de vraagwoordgroep *wanneer* wel. In de structuur in (8) is dat eenvoudig te beschrijven, aangezien er specifieke landingsplaatsen zijn voor vraagwoordgroepen en niet-vraagwoordgroepen.

Maar, zoals wel vaker bij verplaatsingsverschijnselen, zijn er verschillende problemen bij een dergelijke verklaring. Ten eerste is het niet moeilijk om gevallen te vinden waarbij ook lange-afstandsverplaatsing van niet-vraagwoordgroepen door een tussenliggende vraagwoordgroep geblokkeerd wordt. Sturm geeft enkele voorbeelden. Hier lijkt dus nadere bestudering van de verschijnselen geboden. Ten tweede is het nog steeds vrij onduidelijk hoe precies de condities op lange-afstandsverplaatsing geformuleerd moeten worden. Daarom kunnen we uit dit domein van feiten eigenlijk niets met zekerheid concluderen.

Maar *als* de contrasten in (13) en (14) relevant zijn, en *als* onze huidige theorie van verplaatsingsverschijnselen enigszins correct is, dan kan de structuur in (1) met de relevante feiten in het geheel niet uit de voeten, terwijl de structuur in (8) ze verklaart.

3.3 Waar houdt het op?

In een meer retorisch argument vergelijkt Sturm (p. 197) de dubbele CP-hypothese met bepaalde voorstellen uit de jaren zestig:

Kortom, we zijn weer terug bij de generatieve semantiek, toen alles mocht, wat zoals inmiddels bekend wel leuk is, maar uiteindelijk desastreus uitwerkt.

Sturm trekt de vergelijking met de generatieve semantiek omdat de dubbele CP-hypothese de deur open zet voor nog andere functionele projecties in het domein van de CP: een VoorwaardeP, een TijdP, een GebeurenP, een Antwoord-op-een-vraagP, etc.

Maar deze vergelijking, die Sturm verder weinig expliciet maakt, doet om een aantal redenen niet ter zake.

Ten eerste is de dubbele CP-hypothese niet semantisch gemotiveerd maar morfologisch-syntactisch. Ten tweede zegt de dubbele CP-hypothese in het geheel niets over de functionele projecties VoorwaardeP, TijdP, GebeurenP, en Antwoord-op-een-vraagP. Voorlopig leven die slechts in een spookbeeld van Sturms fantasie. Ten derde weet niemand, ook Sturm niet, hoe de structuur van de zin er bij nadere bestudering uit zal blijken te zien. Misschien is Sturm wel een visionair en zal hij er bij latere gelegenheden op kunnen wijzen dat hij eigenlijk de ontdekker is van de Antwoord-op-een-vraagP.

Hoe dan ook, de dubbele CP-hypothese kan in het licht van dat toekomstbeeld noch toegejuicht, noch afgekeurd worden. Hij moet op zichzelf beoordeeld worden.

3.4 Sterke en zwakke kenmerken

Hoekstra en Zwart (1994) is geschreven in het kader van het minimalistische programma van Chomsky (1993). Het minimalistische programma is een voortzetting van eerdere stadia in de generatieve grammatica, waarin het descriptief apparaat aanzienlijk uitgekleeft is. Verplaatsing kan in het minimalistische programma alleen beschreven worden in termen van “feature checking”: het in één lokaal domein samenbrengen van twee elementen die ten aanzien van een of ander kenmerk congruentie vertonen. Dit kenmerk activeert (“triggert”) dan de bewuste verplaatsing.

Het minimalistische programma neemt van de regeer- en bindtheorie over dat verplaatsing in de syntaxis (“overt”) of op het niveau van Logical Form (LF) (“covert”) kan plaatsvinden. Bijvoorbeeld, de werkwoordsverplaatsing die in het Nederlands het werkwoord op de tweede positie terecht doet komen vindt in het Engels “covert”, dus zonder zichtbaar effect, plaats:

- (15) a Jan (*waarschijnlijk) heeft Marie niet gekust
b John (probably) has not kissed Mary

Om dit verschil expliciet te maken stelt Chomsky (1993) voor de kenmerken die verplaatsing activeren “sterk” of “zwak” te noemen, waarbij een sterk kenmerk overte verplaatsing activeert, en een zwak kenmerk covert.

Hoekstra en Zwart (1994) beschrijven het Engelse contrast in (16) in dezelfde termen:

- (16) a Who (has) John (*has) kissed?
b Yesterday (*has) John (has) kissed Mary

In (16a) is het werkwoord naar links verplaatst (geïnverteerd met het subject). Dit beschrijven we door te zeggen dat het relevante kenmerk sterk is. In (16b) treedt geen inversie op, dus is het relevante kenmerk zwak.

Deze feiten zijn van belang voor de dubbele CP-hypothese omdat die een onderscheid maakt tussen vooropplaatsing bij vragen (16a) en niet-vragen (16b). In het ene geval wordt verplaatsing geactiveerd door Wh, in het andere geval door Top. In de structuur in (1) is er slechts één hoofd, C, dat afhankelijk van het type constructie wel of geen inversie activeert.

Sturm vindt dit geen dwingend argument voor de dubbele CP-hypothese:

Niets verbiedt mij om aan te nemen dat in het Engels (..) het [relevante] kenmerk van de CP sterk is als de specificieerder ervan gevuld is met een Wh-element en zwak als het met een Topic gevuld is, maar in het Nederlands in hoofdzinnen in beide gevallen sterk (..). Ook zo beschrijf ik wat er te observeren is, maar ook niet meer.

Dat is juist, en zo werd er tot voor de dubbele CP-hypothese altijd tegenaan gekeken. Het lijkt geen twijfel dat wij taalkundigen schrander genoeg zijn om de observaties op vele verschillende manieren correct te beschrijven.

Toch zou ook Sturm niet tevreden mogen zijn met een dergelijke beschrijving. Het is namelijk volstrekt onduidelijk op basis van welk grammaticaal mechanisme een vraagwoord in de Spec,CP het relevante kenmerk van C sterk zou maken, en een niet-vraagwoord juist niet. Laat staan dat duidelijk zou zijn waarom het Engels en het Nederlands op dit punt verschillen.

Opnieuw geldt dat een serieus geformuleerd alternatief welkom zou zijn, maar dat moet dan wel een alternatief zijn waarin duidelijk gemaakt is hoe een en ander in zijn werk gaat.

Daarnaast heeft Sturm problemen met het onderscheid sterk-zwak, omdat het niet meer is dan wat het is: de uniforme terminologie die gebruikt wordt om verschillen tussen talen te beschrijven. Waarom die verschillen bestaan is een andere kwestie, die uitstijgt boven de toevallige woordkeus die in een theorie gehanteerd wordt.

Wanneer Sturm dus vraagt om “onafhankelijke evidentie” dat een bepaald kenmerk sterk of zwak is, dan vraagt hij om onafhankelijke evidentie dat een bepaalde verplaatsing wel of niet plaatsvindt. “Onafhankelijk” betekent hier: onafhankelijk van de geobserveerde verplaatsing zelf. Het zou interessant zijn te vernemen wat voor evidentie Sturm zich hier bij voorstelt.

3.5 Nonchalance.

Bij herhaling werpt Sturm op dat Hoekstra en Zwart “zeer nonchalant [omgaan] met het relevante empirische materiaal” (p. 205, vergelijk ook pp. 194 (“dubieus feitenmateriaal”), 195 [oneens met de oordelen], 198 (“gemakshalve”), 202 [oneens met de oordelen], 203 (“onzorgvuldig lezen”), 204 (“sjoemelen”, “slordig omspringen met empirisch materiaal”, [oneens met de oordelen]), 205 [oneens met de oordelen]). Het zou te ver gaan om deze inschatting in alle gevallen tot zijn juiste proporties terug te brengen.

Wat verbazing wekt is dat Sturm *zijn* beschouwing van de feiten blijkbaar verheft tot de norm waar zijn collega's zich aan te spiegelen hebben.

Dat bevreemdt des te meer, waar Sturm er bij herhaling blijk van geeft de relevantie van bepaalde subtiele contrasten niet in te zien. Liever zet hij met een machtige zwaai een rode streep door alle feiten waar blijkbaar een luchtje aan zit.

Ook kent Sturm blijkbaar niet het onderscheid tussen *modus ponens* en *modus tollens*, en meent hij dus dat elk tegenvoorbeeld dodelijk is (p. 197, “dus geen verschil en klaar is Kees”). Misschien moet Sturm de “algemene spelregels in de wetenschap” nog eens doornemen.

Wat zou Sturm toch bedoelen? Voor onze nonchalance zijn twee mogelijke verklaringen: onnozelheid en kwaadwilligheid. Om het zeker voor het onzekere te nemen houdt Sturm het maar op kwaadwilligheid. Onze voorstellen ten aanzien van de door ons “bedachte” (p. 192) functionele projecties zijn enkel ingegeven door “de enthousiaste gedachte: “O, maar dan weet ik er ook nog wel eentje!” (p. 192), en worden niet aannemelijk gemaakt door argumenten maar door “pijlen op hun boog” (p. 197), waarbij we het steeds “bonter maken” (p. 201).

Maar goed, we moeten natuurlijk respect hebben voor het beoordelings-vermogen van onze collega. Zouden we tot Sturms niveau van argumentatie afdalen dan zouden we misschien moeten concluderen dat Sturm hier voor het oog van taalkundig Nederland, wellicht ten overvloede, heeft willen demonstreren dat hij niet het vermogen bezit zich over de relevante empirische verschijnselen te verwonderen, en dat hij daarom uiteraard hun theoretische consequenties al helemaal niet meer kan bijbenen. Een tweevoudig testimonium paupertatis, als het ware. Maar uiteraard zou zo iets in een rationele gedachtenwisseling in het geheel niet op zijn plaats zijn, en daarom zouden we iets dergelijks nooit willen suggereren.

4 Conclusie: de lof der structuur.

Niet geschoten is altijd mis. Maar wel geschoten is niet altijd raak.

Deze eenvoudige wijsheid heeft Sturm bij het schrijven van zijn opstel niet duidelijk voor ogen gestaan. Immers, onze inschatting dat “in de generatieve taalkunde de meest spectaculaire resultaten te danken [zijn] geweest aan het aannemen van een rijkere structuur” noemt hij “in strijd met de feiten”, omdat niet alle voorstellen tot het aannemen van een rijkere structuur iets opgeleverd hebben. Hij doelt daarmee op “het echeq van de generatieve semantiek met zijn ‘rijker’ structuur voor *Floyd broke the glass* (acht inbeddingen)”. Maar uiteraard is dit afschrikwekkende voorbeeld volstrekt irrelevant. Wij hebben immers niet beweerd dat *altijd* wanneer er een rijkere structuur voorgesteld wordt, spectaculaire resultaten geboekt worden.

Blijkbaar vat Sturm onze enigszins obligate adhesiebetuiging aan het structuralisme op als een uitnodiging om er maar wat op los te fantaseren. Dat geeft opnieuw te denken over zijn onderscheidingsvermogen.

In een voetnoot maken wij een wat losse verwijzing naar de scheikunde en de biologie, waar ons spectaculair toegenomen inzicht al zo lang gemeengoed is dat misschien niet iedereen beseft dat dat te danken is aan voorstellen ten aanzien van de structuur van materie.

Sturm vraagt ons (p. 193) om onze verwijzing “met een eenvoudig en ter zake dienend voorbeeld” te adstrueren. Maar wij doelen hier niet op een recente detailkwestie waarvoor we een referentie uit *Science of Nature* zouden kunnen aandragen. Het gaat ons hier eerder om de grote stappen vooruit die in het verleden gezet zijn, toen duidelijk werd dat de eigenschappen van materie, levende materie inclusief, te verklaren zijn in termen van de structuur van moleculen en DNA-strings.

Onze “meta-beschouwing over de gang van zaken in de generatieve taalkunde” was enkel bedoeld om aan te geven dat een al te krampachtige weigering de verschijnselen te beschrijven in termen van niet direct waarneembare structuren de taalwetenschap geen goede dienst bewijst.

De reactie van Sturm verraadt eens te meer dat wat dit betreft de taalkunde in vergelijking met de genoemde exacte wetenschappen nog in de kinderschoenen staat.

Bibliografie.

- Belletti, A. (1990).** *Generalized Verb Movement*. Turiijn: Rosenberg and Sellier.
- Besten, H. den (1977).** On the Interaction of Root Transformations and Lexical Deletive Rules. Ms., MIT en Universiteit van Amsterdam.
- Chomsky, N. (1986).** *Barriers*. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (1993).** A Minimalist Program for Linguistic Theory. In: K. Hale en S.J. Keyser, eds., *The View from Building 20. Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*. Cambridge: MIT Press, 1-52.
- Chomsky, N. (1995).** Categories and Transformations. In: *The Minimalist Program*. Cambridge: MIT Press, 219-394.
- Hoekstra, E. en J.W. Zwart (1994).** De Structuur van CP. Functionele projecties voor Topics en Vraagwoorden in het Nederlands. *Spektator* 23, 191-212.
- Iatridou, S. (1990).** On Agr(P). *Linguistic Inquiry* 21, 551-577.
- Lightfoot, D. (1990).** Old heads and new heads. In: J. Mascaró en M. Nespór, eds., *Grammar in Progress. GLOW Essays for Henk van Riemsdijk*. Dordrecht: Foris, 317-322.
- Müller, G. en W. Sternefeld (1993).** Improper Movement and Unambiguous Binding. *Linguistic Inquiry* 24, 461-507.
- Pollock, J.-Y. (1989).** Verb Movement, Universal Grammar, and the Structure of IP. *Linguistic Inquiry* 20, 365-424.
- Rooy, J. de (1978).** Het ene *of* is het andere niet. *De Nieuwe Taalgids* 71, 146-148.
- Sturm, A. (1996).** Over functionele projecties. *Nederlandse Taalkunde* 1, 191-206.
- Thráinsson, H. (1996).** On the (Non-)Universality of Functional Categories. In: W. Abraham, S.D. Epstein, H. Thráinsson, en C.J.W. Zwart, eds., *Minimal Ideas. Syntactic Studies in the Minimalist Framework*. Amsterdam: John Benjamins, 253-281.
- Zwart, C.J.W. (1993).** *Dutch Syntax. A Minimalist Approach*. Dissertatie, Rijksuniversiteit Groningen.
- Zwart, C.J.W. (1994).** Het ontstaan van I' en C'. *Gramma/TTT* 3, 55-70.